

SELETUSKIRI

Regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Regionaalministri 24. oktoobri 2023. a määruse nr 73 „,Toetuse andmise tingimused ning kord toetuskeemis „Piirkondlike algatuste toetus õiglaseks üleminekuks““ muutmise“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaalministri 24. oktoobri 2023. a määrus nr 73 „Piirkondlike algatuste toetus õiglaseks üleminekuks toetuse andmise tingimused ja kord“ (*edaspidi regionaalministri määrus*) on kehtestatud perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi ÜSS2021_2027) § 10 lõike 2 alusel.

Eelnõu kohaselt täpsustatakse struktuuritoetuste andmist reguleerivat riigihalduse ministri 24. oktoobri 2023. a määrust nr 73 „Toetuse andmise tingimused ning kord toetuskeemis „Piirkondlike algatuste toetus õiglaseks üleminekuks““. Meetme rakendamise käigus selgusid senise toetuskeemi kitsaskohad, mida meetme tingimuste uuendamisega parandatakse.

Määruse muudatusega täpsustatakse taotleja ja partnerite ringi, toetatavate tegevuste sisu ja kulude abikõlblikkust, keskmiste projektide maksimaalse taotletava toetuse summat, projektide abikõlblikkuse perioodi algust ning ettemakse kinnitamise perioodi.

Lisaks täpsustatakse määruse muudatusega mõistet „avalikkusele suunatud objekt“ ning põhivarainvesteeringu-projekti spetsiifilise näitaja sõnastust.

Keskmiste põhivarainvesteeringu-projektide taotlemine muudetakse lihtsamaks, edaspidi ei pea toetuse taotleja projekti esitamisel läbima kohustuslikku eelnõustamist, vaid projekti andmete kontrolli teostab RTK taotluse vastavuskontrolli raames. Lisaks pikendatakse taotluse menetlemise perioodi kuni 45 tööpäevani taotluse esitamise hetkest.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi regionaalarengu osakonna nõunik Julia Troitskaja (julia.troitskaja@agri.ee, 5309 7437). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud kohalike omavalitsuste poliitika osakonna kohalike omavalitsuste õigusvaldkonna juht Martin Kulp (martin.kulp@agri.ee, 5885 1442). Keeletoimetuse on eelnõule ja seletuskirjale teinud õigusosakonna peaspetsialist Leeni Kohal (leeni.kohal@agri.ee, 5698 3427).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu punktiga 1 täiendatakse määrust mõistega „avalikkusele suunatud objekt“. Avalikkusele suunatud objekti all on mõeldud eelkõige hoonet või rajatist, mis on määratud kogukonna kultuuriliste, hariduslike, olmeliste ja muude vajaduste tarbeks ehk see on avalikkusele suunatud funktsiooniga. Rajatava või renoveeritava avalikkusele suunatud objekti kasutamise otstarve, eesmärk ja kasutamise viis aitab kaasa kogukonnatunde tekkimisele ja olemasolule, loob hea võimaluse seal olemiseks ja aja veetmiseks ning võimaldab kõigile huvilistele avatud juurdepääsu objektile.

Kogukonna all mõeldakse eelkõige teatud piirkonnas elav kindlat tüüpi sotsiaalsete suhete võrgustikuga seotud inimeste rühma, mis võib olla moodustatud ka kindla valdkonna või huvi põhjal.

Meetme „Piirkondlike algatuste toetus õiglaseks üleminekuks“ kontekstis mõistetakse avalikkusele suunatud objekti all eelkõige avalikus kasutuses olevaid hooneid (nt kogukonnamaja, keskkonnahariduskeskus, kunstigalerii või muu sarnase eesmärgi ja otstarbega hoone) või avalikus kasutuses olevaid rajatisi (nt puhkeala, õppe- või terviserada või muu sarnase eesmärgi ja otstarbega rajatis).

Rajatis või hoone ei ole mõeldud avalikuks kasutamiseks, kui see on piiratud kindla inimgrupi poolse kasutamisega (nt. eramaal või suletud territooriumil asuv mänguväljak, korteriühistu tarbeks ettenähtud prügimaja või rattamaja) või kui sellel regulaarselt toimuv organiseeritud tegevus ei ole avalikkusele kättesaadav ja juurdepääsetav (nt. asutuse ruumid, kus toimuvad selle asutuse töötajatele mõeldud spordi- või õppetegevus).

Meetme raames toetatakse investeringuid, mis on kogukonnale vajalikud ja kasulikud ning millele on juurdepääs tagatud pikema aja vältel (reeglina vähemalt 5 aastat pärast projekti lõppemist).

Eelnõu punktiga 2 muudetakse määruse § 4 lõike 5 punktis 2 sätestatud põhivarainvesteeringu-projekti spetsiifilise näitaja sõnastust järgmiselt: „soetatud põhivara või rajatud avalikkusele suunatud objektide arv“.

Põhivarainvesteeringu projekti puhul on abikõlblikud materiaalsesse või immateriaalsesse põhivarasse tehtud investeeringud rahandusministri 22. detsembri 2017. a määruse nr 105 „Raamatupidamise Toimkonna juhendite kehtestamine“ lisa 5 mõistes. Materiaalse põhivara soetamise kulude hulka kuuluvad seadmete ja inventari soetamise kulud, mis kajastatakse bilansis põhivaradena ning on otseselt seotud meetme ja projekti eesmärgiga.

Näitaja sõnastust täiendatakse, kuna mõne projekti sisuks võib olla ainult materiaalse põhivara soetamine, mis toetab meetme eesmärgiga seotud ja organisatsiooni poolt elluviidavaid või tehtavaid tegevusi ilma, et rajataks avalikkusele suunatud objekt. Materiaalse põhivara soetamisel peab taotleja kinnitama suutlikkust tagada põhivara avalik kasutamine vähemalt 5 aasta jooksul pärast projekti lõppemist.

Eelnõu punktiga 3 täiendatakse määruse § 10 punktiga 6 ja sätestatakse, et abikõlbmatuteks kuludeks loetakse täiskasvanute koolituste ning täiend- ja ümberõppe korraldamisega seotud kulud.

Meetme raames ei toetata täiskasvanutele suunatud koolitusi ning teisi õppetegevusi, mille eesmärk on teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamine ning nende säilitamine või täiendamine. Seega abikõlblike kulude hulka ei kuulu väljaspool tasemeõpet õppekava alusel õppeasutuste poolt toimuvate kvalifikatsiooni tõstvate või ümberõppe suunatud koolituste korraldamisega seotud kulud.

Meetme fookuses on eelkõige kogukondlike organisatsioonide algatused, mis aitavad kaasa kliimaneutraalsele majandusele ülemineku mõjudega toimetulekule piirkonnas ning selle suuna alla sobivad erinevates keskkondades toimuvad tegevused nagu praktilised digi- ja roheoskuste arendamise töötoad, kliimaneutraalse alase teadlikkuse suurendamist toetavad seminarid ja kogemusringid, piirkonna kultuuripärandit tutvustavad messid ja konverentsid, taastuvenergiat kasutatavate ettevõtete ja muude ringmajanduse-, keskkonnakaitsega seotud objektide külastused ja õpikäigud ning lisaks ka teised õppesündmused, mis ei nõua eraldi õppekava koostamist ning õpiväljundite sõnastamist, aga aitavad kaasa teadmiste omandamisele, oskuste arendamisele ning hoiakute kujundamisele.

Lisaks eeltoodule on oluline, et erinevate meetmete raames planeeritud tegevused ei kajastaks samadele sihtrühmadele samu tegevusi. Koolituste pakkumine ja teised täiend- ja ümberõppega seotud tegevused täiskasvanutele rahastatakse teistest fondidest ja meetmest, seega võimaliku dubleerimise vältimiseks käesolevast meetmest neid tegevusi ei toetata.

Eelnõu punktis 4 täpsustatakse määruse § 11 lõikes 3, et projekti abikõlblikkuse periood algab taotluse esitamise kuupäevast või taotluses märgitud ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud hilisemast kuupäevast, välja arvatud muudatusega samasse paragrahvi lisatud lõikes 3¹ sätestatud juhul.

Abikõlblikkuse periood algab taotluse esitamise kuupäeva hetkest selliste projektide puhul, mis ei sisalda põhivarainvesteeringu ettevalmistamisega seotud kulusid (sealhulgas ehitusprojekti, selle ekspertiisi, ehitusmaksumuse kalkulatsiooni ja energiaauditi koostamise kulud, omanikujärelevalve koostamisega seotud kulud ning muud vältimatud kulud), kliimakindluse hinnangute koostamise kulusid ning projektijuhtimisega seotud kulusid.

Muudatuse eesmärk on täpsustada meetme tingimusi ning viia projekti abikõlblikkuse perioodi määramise tingimusi määruse erinevates lõigetes omavahel vastavusse.

Eelnõu punkti 5 täiendatakse määruse §-i 11 lõikega 3¹, millega täpsustatakse, et põhivarainvesteeringu-projekti puhul, mis sisaldab ettevalmistamisega seotud kulusid, kliimakindluse hinnangute koostamise kulusid ning projektijuhtimisega seotud kulusid, võib abikõlblikkuse periood alata kuni 12 kuud enne taotluse esitamise tähtpäeva, kuid mitte varem kui 1. jaanuar 2023. a.

Taotluse esitamise tähtpäevast varasemat projekti abikõlblikkuse perioodi alguskuupäeva ei sätestata juhul, kui see on vastuolus riigiabi reeglitega.

Eelnõu punktis 6 täpsustatakse määruse § 11 lõike 4 punktis 3, et väikeprojektide puhul ei tohi abikõlblikkuse perioodi lõpp olla hilisem kui 12 kuud alates taotluse esitamise kuupäevast.

Väikeprojektide puhul on tegemist jooksva taotlemisega, mis ei näe ette kindlat taotluse esitamise tähtpäeva. Väikeprojektide taotlusvoor on avatud ja taotlusi menetletakse nende esitamise järjekorras eelarve ammendumiseni või kuni 2028. aasta 31. detsembrini.

Eelnõu punktis 7 sätestatakse määruse § 12 lõike 1 punktis 2, et keskmise suurusega projekti puhul võib maksimaalne taotletav toetuse summa olla kuni 150 000 eurot projekti kohta.

Määruse muudatusega vähendatakse keskmise suurusega projekti maksimaalset toetuse summat 150 000 euroni. Arvestades piirkonna kogukondade suurt vajadust, huvi ja valmisolekut õiglases üleminekus osalemiseks ning toetuse kasutamiseks on muudatuse eesmärk tagada, et toetus jõuaks võimalikult laia taotlejate ringini, ning seeläbi saada nähtavamalt mõju meetme eesmärgi täitmiseks ja planeeritud tulemuste saavutamiseks.

Keskmise suurusega projekti minimaalne taotletava toetuse summa ei muutu.

Eelnõu punktis 8 sätestatakse määruse § 13 lõike 1 punktis 2, et arendusprojektide teostamiseks saavad toetust taotleda ka KOV hallatav asutus, või riigi valitsusasutuse hallatav riigiasutus, näiteks riigigümnaasium, noortekeskus või kutseõppeasutus.

Seni kehtinud nõuete kohaselt oleks pidanud näiteks kooli eest taotluse esitama omavalitsus ning kui mitme kooli noored sooviksid projekte ellu viia, siis peaksid nad kas looma MTÜ või esitama

taotluse kohaliku omavalitsuse nimel. Sellisel juhul saaks korraga esitada taotluse ainult üks kool, kuna meetme tingimuste kohaselt ei tohi mitut projekti korraga elluviimisel olla. Muudatuse eesmärk on anda võimalus võimalikult laiale taotlejate ringile toetust taotleda, aidates sellega kaasa kohaliku kogukonna individuaalsele ja koostegutsemisele ning tagada sellega meetme eesmärgi täitmine.

Näiteks soovitakse muudatusega kaasata noori kliimanetraalse ülemineku protsessi, pakkudes neile võimalusi viia ellu omaalgatusel põhinevaid tegevusi ja saada kogemusi ideede väljatöötamisel, projektide elluviimisel ning omandatud oskuste ja teadmiste väärtustamisel.

Eelnõu punktiga 9 muudetakse määruse § 13 lõiget 2 ja sätestatakse, et projekti partneriks võib olla ka riigi või KOVi kaudse valitseva mõju all olev üksus.

Muudatusega sätestatakse, et projekti partnerina saab edaspidi olla KOV või riigi hallatav asutus, näiteks riigigümnaasium, kutseõppeasutus või Haridus- ja Noorteamet. Partnerite ringi laiendamisel soovitakse soodustada rohkemate organisatsioonide juurdepääsu rahastamisele, toetades sellega aktiivset ja tähenduslikku panustamist kliimanetraalse ülemineku protsessi.

Eelnõu punktis 10 täpsustatakse, et taristuinvesteeringut sisaldava keskmise suurusega ja suuremahulise projekti puhul, mille eeldatav kestus on vähemalt viis aastat, peab olema hinnatud kliimakindlust. Kliimakindluse tagamise hinnangu koostamine viiakse läbi lähtuvalt ühendmääruse lisa 3 B-osas kehtestatud nõuetest ning rakendusüksuse veebilehel avaldatud juhendist. Vajalikud juhendmaterjalid taotlejale ja toetuse saajale teeb kättesaadavaks RTK.

Eelnõu punktiga 11 muudetakse seoses eelnõu punktiga 12 tehtava muudatusega määruse § 15 lõige 4 kehtetuks, kuna kõikide taristuinvesteeringute sisaldavate keskmise suurusega ja suuremahulises projekti puhul, mille eeldatav kestus on vähemalt viis aastat, sätestatakse kohustuslikuks hinnata kliimakindlust vastavalt ühendmääruse lisa 3 B-osas kehtestatud miinimumnõuetele.

Eelnõu punktis 12 täpsustatakse määruse § 18 lõike 1 sõnastust. Toetuse taotlemisel rakendub eelneva eelnõustamise nõue vaid suuremahuliste põhivarainvesteeringu projektide puhul.

Määruse muudatusest tulenevalt ei ole enam toetuse taotlemisele eelnev eelnõustamine kohustuslik keskmise suurusega põhivarainvesteeringu-projekti puhul. Nõue läbida eelnõustamiseks tulenes eelkõige vajadusest hinnata, kas ja millisel määral tuleb projekti tegevuste puhul analüüsida kliimakindlust ning riigiabiga seotud küsimusi.

Taristuinvesteeringute puhul on nõue eelnevalt kliimarisikide hindamiseks taotluses sisalduva küsimustiku vormis. Üldjuhul ei võimalda keskmise suurusega projekti investeeringu maht suuremahuliste keskkonnamõjude leevendamise seotud taristuobjektide ehitamist, mistõttu nende projektide puhul on täiendava kliimakindluse hinnangu koostamise vajaduse tekkimine pigem vähetõenäoline.

Lisaks nähakse meetme toetuse taotlejatena eelkõige üksusi, mis tegelevad peamiselt mittemajandusliku tegevusega, mistõttu ei käsitleta neid elluviidavate projektide kontekstis riigiabi reeglite mõistes ettevõttena ning seega ei ole reeglina käesolevast meetmest toetatavate keskmise suurusega projektide puhul tegemist riigiabiga. Seega jääb toetuse taotlemisele eelnev eelnõustamine kohustuslikuks ainult suurte põhivarainvesteeringu-projektide puhul ning ülejäänud projektide puhul täpsustab RTK riigiabi või VTAgaga seotud küsimused taotluste vastavuskontrolli raames.

Toetuse taotlejal on endiselt õigus pöörduda enne taotluse esitamist rakendusüksuse poole ning küsida täiendavat hinnangut taotluses kavandatavate tegevuste eesmärgipärasuse, planeeritud kulude abikõlblikkuse, kliimakindluse tagamise või riigiabiga seotud teemade kohta.

Eelnõu punktiga 13 pikendatakse määruse § 19 lõike 2 punktiga 1 voorulise taotlemise korral taotluste menetlemise tähtaega seniselt 30 tööpäevalt 45 tööpäevani.

Seni läbiviidud taotlusvoorude praktika näitab, et esitatakse prognoositust olulisem suurem arv taotlusi, mille puhul on keeruline jõuda kõiki menetlemisega seotud toiminguid ettenähtud 30 tööpäeva jooksul läbi viia. Arvestades korraga menetluse jõudvat suurt taotluste arvu ning taotluse, taotleja ja partneri nõuetele vastavuse tuvastamiseks ja hindamiseks kuluvat tööjõuressurssi võib mõistlikuks menetlustähtajaks pidada 45 tööpäeva taotlusvoorude lõpetamise tähtpäevast. Analoogne või veel pikem taotluste menetlemise periood on kasutusel ka teistes regionaalvaldkonna toetusmeetmetes. Jooksva taotlemise puhul (väikeprojektid) jääb endiselt kehtima taotluste menetlemise tähtajana 30 tööpäeva.

Eelnõu punktis 14 täpsustatakse määruse § 33 lõikes 5, et toetuse maksmise korral tegelike kulude alusel on ettemakse kasutamisperiood kuni kuus kuud ettemakse saamisest arvates.

Ettemakse taotlemisel peab toetuse saaja arvestama ettemaksu kasutamisperioodiga, mis tähendab, et ettemaksena makstud toetus peab olema tõendatud tasutud kuludokumentide alusel hiljemalt kuue kuu jooksul pärast ettemakse laekumist. Tulenevalt sellest soovitakse taotleda ettemaksu siis, kui hanke või ostumenetlus on läbiviidud ning leping on sõlmitud või projekti tegevustega on juba alustatud.

Ettemakse tõendamisel peavad olema kuludokumendid tasutud täies ulatuses, mis tähendab, et väljamaksud summa peab sisaldama ka omafinantseeringut rahastamisotsusega kinnitatud ulatuses. Ettemaksu saab taotleda mitmes osas. Iga järgneva ettemakse saamiseks peab olema eelnevatest samal alusel saadud ettemaksetest 80% kasutatud abikõlblike kulude katteks ning tõendatud tasutud kuludokumentide alusel.

Eelnõu punktis 15 täiendatakse määruse §-i 33 lõikega 6 ja sätestatakse, et toetuse maksmise korral kindlasummaline makse alusel peab ettemaksete kasutamine olema tõendatud lõpparuande esitamise ajaks. Ettemakse tõendatakse lõppmakse taotluse esitamisega.

Meetmest rahastatakse väga eriilmelisi projekte, mille puhul makstakse toetus välja siis, kui on saavutatud toetuse rahuldamise otsuses määratud tulemused. Sellised projektid võivad väiksemahulise toetuse summa suuruse ja lühema realiseerimise perioodi tõttu koosneda ainult ühest tegevusest (nt. ühe ürituse korraldamine, väikesemahulised renoveerimistööd, seadme ost), seega nende projektide puhul ei pruugi olla tegevuste ega maksete jaotamine mõistlik ja otstarbekas. Ettemakse kinnitamine lõpparuande esitamise ajaks lihtsustab toetuste saajate jaoks tegevuste planeerimist ja elluviimist ning maksetaotluste vormistamist.

Ettemaksete kasutamist tõendavaks dokumendiks loetakse meetme määruse §-i 31 kohaselt määratud kindlasummalise makse tulemuse saavutamist tõendav dokument.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga tehtavad muudatused ei oma Euroopa Liidu õigusega otsest puutumust.

4. Määruse mõjud

Muudatusega ei lisandu täiendavaid mõjusid meetme rakendamisel.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne riigieelarvelisi tulusid ega kulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Rahandusministeeriumile ja Riigi Tugiteenuste Keskusele. Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidule, SF seirekomisjonile, Euroopa Komisjonile ja Ida-Virumaa õiglase ülemineku protsessi juhtkomisjonile.